

NEFES KESEN YOLCULUK HAC

Doç. Dr. Fikret Karaman
Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

Hac yolculuğu

İnsan, bir yolculuğa karar verdiği andan itibaren onu merak ve heyecan sarar. Günler öncesinden hazırlık yapmaya başlar. Gideceği yer hakkında bilgi araştırır ve toplar. Nasıl gidecek? Kiminle gidecek? Nerede, ne kadar kalacak? Ve nasıl dönecek? Gibi soruların cevabını bulmaya çalışır. Yanına alacağı eşyayı hazırlar. Varsa yol arkadaşıyla tanışır. Gideceği yer; özellik arz ediyorsa heyecanı, bir o kadar daha artar. Çünkü bu kaygı duyma hali, insanın tabiatında vardır. Bu yazımızda konu edineceğimiz yolculuk, hayatımızın en müstesna hatıralarından birini teşkil eden hac yolculuğudur. Bu nedenle hac; alışageldiğimiz ziyaret ve seyahatlerden çok farklı bir olaydır. Çok saygı duyulan bir mekâna yönelme ve onu ziyaret etme faaliyetidir. Zira kişi; hayatı boyunca bu kutsalın hayaliyle yatıp kalkmaktadır. Her fırsatta helâl kazanç ve alın teriyle biriktirdiği alın terini bu ibadet uğruna harcama anını beklemektedir. Acaba bu görevi nasıl ve ne zaman yerine getirecek? Endişe ve heyecan dolu bir görev... Diğer bir anlatımla; en çok gıpta edilen ve nefes kesen bir yolculuk...

Hayatında ilk kez bu yolculuğa çıkmanın ne kadar duygulu ve büyüleyici olduğunu ancak onu yaşayanlar bilir. Bunlara refakat etmek, hizmet vermek ve işlerini kolaylaştırmaya çalışmak dünyanın en zevkli işidir. Bu sevince; hacı adayı, ekip ve kabile başkanı, din görevlisi, ekip personeli ve sağlık elemanı gibi bir görevle katılmak, katkıda bulunmak ve paylaşmak ne kadar güzeldir. Geçmişte; âşıklar, edipler, şairler ve bütün dostlar bu hüznelerini uçan kuşlara veya esen rüzgârlara emanet ederken, şimdi biz, daha rahat imkânlar içinde kelebekler gibi kutsala doğru uçabiliyoruz. "Buyur Allahım buyur, senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur, şüphesiz her türlü övgü, nimet ve hükümler sana mahsustur. Senin ortağın yoktur." Diyerek O'nu öven, yücelten ve teslimiyeti ifade eden söylemlerle yola çıkıyoruz. Muhtemelen bu yazı yayınlandığı günlerde 20062007 yılı hac yolculuğu da; yurt içi ve yurt dışında başlamış olacak ve bir kısım hacımız, Medine'ye ulaşmış olacaktır.

Denize akan sular gibi; Mekke ve Medine'nin bağrına da insan seli akmaktadır... Birinde ilk mabet ve İslâm'ın kiblesi olan Kâbe, Mescidü'l haram, diğerinde Allah'ın sevgili elçisi, rahmet peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s.)'in kabri ve mescidi... Tarih içinde bu mekânlar uğruna aylar, haftalar ve günler boyunca yapılan yolculuklar, ağlayan gözler, çekilen çileler ah bir yenilenebilse... Sadece son çeyrek yüzyılda ülkemizden karayolu ile hacca gidenleri hatırlıyorum. Yol çok zahmetliydi. Yaklaşık bir hafta devam ediyordu. Mevsim oldukça sıcaktı. Üstelik çoğu zaman otobüslerdeki klima da yeterli değildi. Bazen de hiç yoktu. Fakat insanlar buna rağmen o gün daha dinç, zinde ve dayanıklıydı. Sabırları ve iradeleri, onları zorluklara karşı çelik gibi biliyordu. Üstelik yüzleri gülüyordu. fiikâyetleri yok denecek kadar azdı. Onlar yolculuğun tabiatında var olan zorlukları zahmet değil, rahmet olarak algılıyordu. Gerçekten o yıllar karayolu ile hacca gidenlerin, özellikle kabile başkanlığı ve din görevliliği yapanların, bu zengin hatıraları unutmaları mümkün değildir. Her kafilenin karşılaştığı olaylar, başlı başına bir hac hatırasını ve arşivini oluşturacak zenginliktedir. Bunların hafızalardan silinmesi mümkün değildir.

Duygu yüklü bir olay

Yeri gelmişken bir hac yolculuğunda karşılaştığım şu olayı okuyucularıyla paylaşmak istiyorum. İl müftülüğü yaptığım bir dönemde hac mevsiminde kabile başkanı olarak görevlendirilmiştim. Kara yolu

ile Irak üzerinden hacca gideceğiz. Otobüslerin arka bölümünde eşya için birkaç koltuk önceden çıkarılıyordu. Her arabada 36 koltuğun kalması gerekiyordu. İl dışından gelen bir otobüs sahibi konuyu yanlış anlamış olmalı ki koltukları fazla çıkarmış, geriye 34 kişilik yer bırakmıştı. Bu durumda iki hacımız kalıyordu. Konuyu otobüs sahibiyile görüştüm. Mardin'e kadar idare edilmesi halinde iki koltuğun tekrar ilâve edileceğini söyledi. Yolcuları ikna edip yerleştirmeye çalışıyorum. Ayakta kalanlardan birine kafile başkanı için ayrılan yeri vereceğimi düşündüm. Diğerinin de gönlünü almak için arıyorum. Oturan yolcuları saydım. Herkes tamam. Fakat bir kişi ayakta kalıyordu. Ancak kimseyi göremiyorum. Biraz daha dikkatlice baktım, otobüsün gerisinde koridorda yere oturmuş ak sakallı, ak yüzlü ve son derece müstağni bir hacı efendi... Elindeki doksan dokuzluk tespihi nefesiyle tempolu bir şekilde çekiyor. Sanki başka bir dünyanın insanı. Tam bir teslimiyet. Fakat yüz hatlarıyla hayat ve neşe saçıyor. Bilgilendirmek için yanına yaklaştım. Mardin'e kadar sabretmesini istedim. Hacı efendi üzüntümü fark edince hıçkırık dolu bir sesle şu cevabı verdi: "Hocam rahat olunuz. Ben Kâbe'ye ve Hz. Muhammed (s.a.s.) in huzuruna arabanın içinde gidiyorum. Ben çok rahatım. Arabanın bagajında da gidebilirim. Karınca misali bu yolda ölüm dahil her şeye hazırım." Gözü yaşlı, fakat gönlü huzurlu, kalbi Allah sevgisiyle titreyen bu hacımızın samimiyeti karşısında artık söylenecek söz kalmamıştı. Kendisine teşekkür ettim. Hayırlı yolculuklar diledim. Mekke'de evlere yerleşinceye kadar onu gıpta ile izledim. Özellikle Harem'e varıp Kâbe ilk görüldüğünde onun hıçkırıklarını, çırpınışını ve yalvarışını kelimelerle ifade etmek mümkün değildir. Ancak yaşamak ve görmek lazımdı. Bu ilâhi aşk ve heyecan sahnesi on yedi yıldan beri gözümün önünde duruyor. Yeri gelmişken onu bir kez daha saygı ve gıpta ile anmak istiyorum. Görüldüğü gibi hac, sürprizlerle dolu bir ibadettir. Kimi insan bu yolun zorluklarını rahmet ve ibadet kabul ederken, kimileri de sabır ve tahammül sınırlarını aşmamaktadır. Bunca yıllardır edindiğim tecrübeye göre; organizasyonunun başarısı ve huzuru açısından haccın tabiatında var olan zorlukları kabul etmek ve görevli personel ile hacı adaylarının sorumluluklarını yerine getirmek gibi üç önemli husus bulunmaktadır. Bunları kısaca açıklamaya çalışalım:

Haccın tabiatındaki zorluklar

Hac ibadeti; belirli zamanda ve belirli mekânlarda yerine getirilmektedir. Bu nedenle insanlar, dünyanın çeşitli yerlerinden aynı tarihlerde, aynı mekânlara karadan, denizden ve havadan gruplar halinde akın akın ulaşmaktadır. Her birinin rengi, ırkı, dili ve milleti ayrı fakat ihramı, inancı, ibadeti ve kıblesi tektir. Tavaf alanı, sa'y ve vakfe yerleri de aynıdır. Yine Arafat, Müzdelife ve Mina intikalleri aynı zaman dilimleri içinde yapılmaktadır. Bir benzetme yapmak gerekirse buna mahşer provası demek de mümkündür. Herkeste bir telâş, kaygı, korku ve heyecan... Arabaya binerken veya yürürken yakınına hatta akrabasına ve eşini bile geride bırakacak kadar nefisini tercih etme hali ve kendini önceleme psikolojisi... Yalın ayak, başı açık... Cebi, yakası ve dikişi olmayan kefen türü iki parça havlu... Gözler yaşlı ve kalpler mahzun. Fakat bağışlanma ve günahlardan arınma umudu yüksek. İşte haccın ilânına cevap vermek ve kendilerine ait birtakım yararları görmek üzere ta uzaklardan gelen yorgun ve gariban insanlar... Diğer bir ifade ile, Allah'ın misafirleri ve elçileri... İnşallah ibadetleri, duaları ve niyazları kabule şayan olur... Onlar bu naz ve niyaz içinde kendilerinden geçmiş iken mevsimin tabii yoğunluğu içerisinde beklenmedik yerde izdihamlar yaşanabilir. Yollar tıkanabilir. Toplu hastalıklar, kazalar ve felaketler çıkabilir. Hatta ikamet, iaşe ve intikallerde sıkıntılar çekilebilir. Uçak, gemi ve otobüs gibi taşıma vasıtaları cevap veremeyebilir. Hava alanları başta olmak üzere birçok yerde beklemeler olabilir. İklim şartları olumsuz etkileyebilir. Daha doğrusu beşer plânında alınacak bütün tedbirlere rağmen ön görülemeyen ani sıkıntılar ve engellerle karşılaşılabilir. Bir anlamda Hz Peygamber (s.a.s.) hacca niyet ederken onun her anının kolaylaştırılmasıyla ilgili şu duası bizi daha temkinli, hazırlıklı ve sabırlı olmamızı hatırlatmaktadır: "Allahım! Haccetmek istiyorum onu bana kolaylaştır ve benden kabul eyle!" Gerçekten ister görevli ister hacı adayı olsun hac mevsimi boyunca atacağımız her adım ve hacla ilgili yapacağımız her ibadet için bu niyeti ve duayı okumaya gayret etmeliyiz. Sabır, azim, gayret ve

metanetle alınacak bütün beşeri önlemlere ilâve olarak mutlaka Allah'ın yardımına muhtaç olduğumuzu ve O'na sığınmamız gerektiğini asla unutmamalıyız.

Görevlilerin sorumlulukları

Hac mevsiminde insanlara hizmet etme geleneği çok eskilere dayanmaktadır. Hacıların can ve mal emniyeti başta olmak üzere; ibadet, yemek, su, ikamet, sağlık ve ulaşım gibi önemli ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Araplar bu hizmeti yerine getirirken; "hacılara hizmet bizim için şereftir" sözüne çok vurgu yapmaktadırlar. Belli ki bu söz önemli bir tecrübe ve birikimden sonra ortaya çıkmıştır. Gereği yapıldığı takdirde bu söz, hüküm, anlam ve teşvik bakımından da çok doğrudur. O halde genel anlamda Suudi Arabistan başta olmak üzere bütün İslâm ülkelerinden hac organizasyonunda sorumluluk alan her yetkili, hacıların etkilenmesi muhtemel bütün olumsuzluklara karşı önlem almak zorundadır. Bu hususta gerektiğinde ulusal ve uluslar arası görüşmeler, istişareler ve toplantılar yapılmalıdır. Hacıların güven ve huzuruna yönelik plân ve programlar gözden geçirilmelidir. Organizasyonla ilgili uygulamalar değerlendirilerek insan unsurundan kaynaklanan hatalar mutlaka giderilmelidir. Elbette yardımlaşmak, iyilik yapmak, birinin sıkıntısını gidermek önemlidir. Fakat bu özverinin hac organizasyonuna yansıtılması çok daha önemlidir. Bu yüzden hac hatıraları ve bu yolda yaşanan olaylar kolayca unutulmamaktadır. Evet ülkemiz hac organizasyonunda görev alan arkadaşlarımız, büyük bir emanet ve sorumluluk altına girmektedirler. Yurt içinde; hacdan sorumlu Başkanlık birimleri ve yetkilileri başta olmak üzere, il ve ilçe müftüleri ile din görevlilerimizin tamamı hac farızasını yerine getirmek isteyen vatandaşlarımıza yardımcı olmalıdır. Onlara her zaman bilgi verilmeli ve yol gösterilmelidir. Yurt dışında ise; yine hac organizasyonunun sevk ve idaresinden sorumlu hac idare merkezi, ekip başkanları, denetim, fetva ve irşat üyeleri, ekip başkan yardımcıları, bölge sorumluları, ekip personeli, kafile başkanları, din görevlileri, sağlık elemanları gibi görev ve sorumluluk taşıyan herkes bütün imkân, tecrübe ve kabiliyetlerini harcamak durumundadırlar. Burada astüst, kıdem, protokol, makam, mevki, görevin yeri, türü ve süresi ile ilgili yanlıtıcı, yanlış ve gereksiz saplantılara girmeden aşkla şevkle hizmete kilitlenmelidir. İşte Allah'ın rızası... İşte hayırda yarışma... İşte iyilikte yardımlaşma... İşte kendini ve benliğini aşma... İşte hizmet... Nihayet bağışlanmak ve Allah rızasını elde etmek için sınırsız fırsat ve imkân... Ne mutlu bu ortamı ve zaman dilimini değerlendirenlere... Hem kendisinin hem başkasının manevi hayatının onarımına katkıda bulunanlara...

Hacıların sorumlulukları

Hac organizasyonunun üçüncü sac ayağını ise; hacı adaylarımız teşkil etmektedir. Bütün hizmetler, onların huzur ve ibadetlerine endekslidir. Buna rağmen hac ibadeti zor bir ibadettir. Onu göze alan herkes, bu yolda bir sorumluluk üstlenmelidir. Bu nedenle onlar; daha evlerinde iken il ve ilçe müftülükleri, hac ve umre büroları, kafile başkanları ve din görevlileriyle diyalog içinde olmalıdırlar. Hayatlarının en önemli ve ibadet merkezli olan bu yolculuğa çıkmadan önce düzenlenen seminerlere ve kurslara katılmalıdırlar. Başkanlığımızca kendilerine verilen kitap setini mutlaka okumalıdırlar. Yol boylarında özellikle Suudi Arabistan'daki intikallerde, ikamet yerlerinde, tavaf, sa'y, vakfe ve diğer davranışlarında son derece dikkatli, temkinli, azimli, kararlı ve sabırlı olmalıdırlar. Kendilerine sunulan hizmet ve imkânların zorluğunu düşünmek zorundadırlar. Gerçekten burada her şeyin mükemmel olması mümkün değildir. Olağan üstü bir dönem yaşanmaktadır. Unutulmamalıdır ki onlara yardımcı olmak isteyen görevlilerin imkân ve yetkileri de onlardan çok fazla değildir. Bu nedenle iyi niyetimizi, hoş görümüzü, sevgimizi, saygımızı, gayretimizi ve sabrımızı ön plâna çıkararak içinde bulunduğumuz yeri, zamanı ve yoğunluğu dikkate aldığımızda daha kolayca başarıya ulaştığımızı göreceğiz. Esasen hacın hikmeti, Allah'ın hoşnutluğu ve rızası da burada düğümlenmektedir.